

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Spójność gospodarcza i społeczna a integracja europejska Bałkanów Zachodnich – wyzwania i priorytety”

(opinia rozpoznawcza)

(2018/C 262/03)

Sprawozdawca: **Andrej ZORKO**

Współsprawozdawca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Wniosek o konsultację	Prezydencja bułgarska, 5.9.2017
Podstawa prawna	Artykuł 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej Art. 30 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	REX
Data przyjęcia przez sekcję	28.3.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.4.2018
Sesja plenarna nr	534
Wynik głosowania	189/2/1
(za / przeciw / wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje fakt, że integracja krajów Bałkanów Zachodnich z UE oraz ich spójność gospodarcza i społeczna są jednym z priorytetów bułgarskiej prezydencji.

1.2. EKES jest przekonany, że rozszerzenie Unii Europejskiej, w szczególności upowszechnianie jej wartości demokratycznych i standardów prawnych w regionie Bałkanów Zachodnich, leży zarówno w interesie krajów Bałkanów Zachodnich, jak i UE. Polityka rozszerzenia stanowi kluczowy element globalnej strategii UE, a także kamień węgielny stabilności i dobrobytu w Europie. W związku z tym EKES proponuje, aby integracja krajów Bałkanów Zachodnich była w przyszłości jednym z najważniejszych priorytetów UE, pod warunkiem, że kraje te będą nadal dążyć do spełnienia niezbędnych warunków dotyczących przystąpienia do UE⁽¹⁾.

1.3. EKES odnosi się przychylnie do planów zwołania w dniu 17 maja w Sofii szczytu szefów państw i rządów z UE i krajów Bałkanów Zachodnich. Komitet będzie współorganizatorem – we współpracy ze swymi partnerami – Konferencji Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich, która odbędzie się w Sofii w dniu 15 maja, czyli przed szczytem. Zobowiązał się do organizowania przed każdym tego rodzaju szczytem wspólnego wydarzenia z udziałem przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego⁽²⁾ z Bałkanów Zachodnich i UE. EKES wzywa instytucje UE i jej państwa członkowskie do regularnego włączania szefów państw Bałkanów Zachodnich w szczyty UE jako dowód na to, że UE wiąże swoją przyszłość z tym regionem.

1.4. EKES ma nadzieję, że szczyt w Sofii potwierdzi nowy impuls dla zaangażowania UE w tym regionie i zachęci przyszłe prezydencje do dalszego uznawania integracji państw Bałkanów Zachodnich za jeden z priorytetów. Rozszerzeniu UE o kraje Bałkanów Zachodnich powinno towarzyszyć wzmocnienie projektu politycznego UE i jej instytucji.

⁽¹⁾ Podstawowe zasady strategii UE wobec krajów Bałkanów Zachodnich zostały określone przez Komisję w dniu 6 lutego 2018 r. w komunikacie pt. „Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie”, COM(2018) 65 final.

⁽²⁾ Zgodnie z utrwaloną terminologią EKES-u, zastosowane w niniejszej opinii pojęcie „społeczeństwa obywatelskiego” i „organizacji społeczeństwa obywatelskiego” obejmuje partnerów społecznych (np. pracodawców i związki zawodowe) oraz wszystkie inne podmioty niepaństwowe.

1.5. EKES wzywa szefów państw zaproszonych na szczyt UE w Sofii do zdecydowanego wyrażenia swego zaangażowania na rzecz bardziej konsekwentnego i bezpośredniego wspierania organizacji społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich szczeblach. Unia powinna również propagować bardziej bezpośrednią pomoc publiczną dla niezależnych mediów.

1.6. Komitet zachęca szefów państw zaproszonych do udziału w szczycie UE w Sofii do odgrywania proaktywnej roli w rozwiązywaniu dwustronnych sporów poprzez promowanie ukierunkowanej współpracy zarówno z OBWE, jak i z Radą Europy, oraz wspieranie roli społeczeństwa obywatelskiego w rozwiązywaniu sporów dwustronnych.

1.7. EKES jest również przekonany, że skuteczne rozszerzenie Unii Europejskiej i propagowanie jej wartości w krajach Bałkanów Zachodnich zapewnia bezpieczeństwo i stabilność, sprzyja rozwojowi społecznemu i gospodarczemu oraz dobrobytowi, konsoliduje demokrację i rządy prawa, ułatwia swobodny przepływ osób i towarów, stymuluje politykę inwestycyjną i wspiera mobilność.

1.8. EKES uważa, że poszanowanie praworządności i praw mniejszości ma nadrzędne znaczenie dla demokratycznego, gospodarczego i społecznego rozwoju krajów Bałkanów Zachodnich.

1.9. Komitet jest również zdania, że edukacja oraz wolne i niezależne media odgrywają bardzo ważną rolę w przewyżnianiu sporów z przeszłości i wzmacnianiu wartości demokratycznych.

1.10. EKES zauważa, że proces przystąpienia do UE pozostaje kluczową motywacją do reform w krajach Bałkanów Zachodnich. Stwierdza, że nie zwraca się uwagi na gospodarcze i społeczne skutki przeprowadzanych reform, choć istnieje znaczna różnica w poziomie bezpieczeństwa ekonomicznego i społecznego obywateli państw członkowskich UE i krajów kandydujących. W związku z tym zaleca, by przy ocenianiu, czy spełnione zostały kryteria członkostwa w UE, oceniano także spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną.

1.11. Zdaniem Komitetu infrastruktura, transport i energia muszą być traktowane priorytetowo w negocjacjach z krajami Bałkanów Zachodnich. EKES uważa również, że stworzenie społeczeństwa cyfrowego i rozwijanie umiejętności cyfrowych we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich powinno przynosić korzyści zarówno sektorowi publicznemu, jak i prywatnemu. Unia może i powinna przyczynić się do poprawy infrastruktury i rozwoju sieci szerokopasmowych w tych krajach, gdyż w niektórych przypadkach odbiegają one znacznie od średniej europejskiej.

1.12. EKES proponuje, by instytucje UE rozważyły uznanie funkcjonującego dialogu społecznego i obywatelskiego na szczeblu krajowym jako jednego z kryteriów członkostwa w UE.

1.13. UE powinna opracować konkretny plan działania dotyczący negocjacji z krajami Bałkanów Zachodnich, który zawierałby szczegółowy harmonogram i wymierne zobowiązania w odniesieniu do każdego z tych krajów. Konieczne byłoby również opracowanie takiej strategii komunikacyjnej dla państw członkowskich UE, która zwróciłaby uwagę na korzyści płynące z polityki rozszerzenia UE dla krajów Bałkanów Zachodnich. W szczególności chodzi tu o korzyści związane z zapewnieniem pokoju, stabilności, dobrobytu oraz rozwoju gospodarczego i społecznego.

1.14. EKES zachęca Komisję, by włączyła kwestię poszanowania praw mniejszości i równości płci do głównych priorytetów negocjacji akcesyjnych z krajami Bałkanów Zachodnich.

1.15. Komitet z zadowoleniem przyjmuje nową strategię Komisji na rzecz Bałkanów Zachodnich zatytułowaną „Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie”⁽³⁾, opublikowaną 6 lutego 2018 r. Popiera także jej sześć inicjatyw przewodnich, począwszy od zwiększenia praworządności i zacieśnienia współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i migracji poprzez wspólne zespoły dochodzeniowo-śledcze, Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej, rozszerzenie unii energetycznej UE o Bałkany Zachodnie, obniżenie opłat roamingowych i wdrażanie sieci szerokopasmowych w tym regionie.

1.16. EKES wyraża swoją gotowość do współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego z Bałkanów Zachodnich w celu przyczynienia się do podjęcia konkretnych działań w zakresie praworządności, bezpieczeństwa i migracji, rozwoju społeczno-gospodarczego, połączeń transportowych, agendy cyfrowej, pojednania i stosunków dobrosąsiedzkich, zgodnie z planem działania na rzecz przekształcania Bałkanów Zachodnich na lata 2018–2020.

⁽³⁾ COM(2018) 65 final z 6.2.2018.

1.17. Komitet wyraża przekonanie, że Komisja mogłaby opracować specjalne programy, które umożliwiłyby krajom Bałkanów Zachodnich szybsze osiągnięcie konwergencji społecznej. Nierówny i powolny postęp w rozwiązywaniu tych kwestii jest niewątpliwie ważnym czynnikiem przyczyniającym się do powolnego postępu integracji tych krajów z UE w wymiarze ogólnym. Pilnie potrzebny jest nowy impuls dla europeizacji.

1.18. Partnerzy społeczni oraz inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego – zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym – muszą zostać w znaczący sposób włączeni w cały proces integracji krajów Bałkanów Zachodnich z UE. Konieczne jest wzmocnienie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego poprzez udzielanie im technicznego i gospodarczego wsparcia, ułatwianie im dostępu do europejskich źródeł finansowania (Komisja Europejska, Europejski Bank Inwestycyjny, EBOR itp.) oraz udzielanie im o czasie szczegółowych informacji na temat procesu negocjacji akcesyjnych.

1.19. EKES zachęca partnerów społecznych i inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego w krajach Bałkanów Zachodnich do ścisłej współpracy ze sobą podczas procesu integracji z UE, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym.

2. Sytuacja polityczna

2.1. Bałkany Zachodnie nadal są niestabilnym politycznie regionem, ale też regionem wzrostu o znacznym potencjale.

2.2. EKES zaleca, by Komisja, Rada i Parlament Europejski zwiększyły wysiłki w zakresie komunikacji, aby wyjaśniać obywatelom europejskim korzyści i wyzwania związane z polityką rozszerzenia, a partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinni być bliskim partnerem w tym procesie i służyć rozpowszechnianiu stosownych informacji⁽⁴⁾.

2.3. Niezwykle ważne jest, by integracja Bałkanów Zachodnich stanowiła priorytet dla UE nie tylko w okresie prezydencji bułgarskiej, lecz także w przyszłości. Unia powinna aktywnie przyczyniać się do stabilności i pokoju na Bałkanach Zachodnich i zaoferować temu regionowi perspektywę przystąpienia do organizacji euroatlantyckich. Takie członkostwo może również przyczynić się do stabilności w regionie, gwarantując jego bezpieczeństwo i dobrobyt, a także stanowi szansę na zjednoczenie podzielonych narodów w Europie bez granic.

2.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje zapowiedź zorganizowania szczytu UE w Sofii z udziałem przywódców krajów UE i Bałkanów Zachodnich, ale uważa, że należy w jego ramach przewidzieć bardziej aktywną rolę dla przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu UE.

2.5. Komitet wyraża satysfakcję w związku z niedawno ogłoszonym programem „Berlin Process Plus”⁽⁵⁾, który zapewnia specjalne fundusze na rozwój przedsiębiorstw, szkolenia zawodowe, infrastrukturę i technologię, a także projekty obejmujące połączenia transportowe między najsłabiej połączonymi krajami w regionie. Oczekuje się, że ten „plan Marshalla” przyspieszy unię celną i wspólny rynek na Bałkanach. Ta współpraca regionalna nie powinna jednak skutkować opóźnieniami w procesie rozszerzenia czy być postrzegana jako środek zastępczy.

2.6. EKES zauważa, że w krajach Bałkanów Zachodnich istnieje chęć i gotowość do reform, które pociągnęłyby za sobą integrację z Unią Europejską, ale podkreśla, że sukces wciąż zależy od tego, w jakim stopniu instytucje państwowe są w stanie skutecznie je wdrożyć i egzekwować, a także od stopnia wykształcenia poczucia odpowiedzialności za ten proces wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego i ogółu społeczeństwa. Szczegółowy plan negocjacji akcesyjnych wraz z określeniem dokładnego harmonogramu i wymiernych zobowiązań w odniesieniu do każdego kraju Bałkanów Zachodnich mógłby zachęcić te państwa do szybszego wdrażania niezbędnych reform.

2.7. EKES podkreśla, że rozwinął bardzo dobre kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na Bałkanach Zachodnich i że jest w pełni świadomy sytuacji panującej w tych krajach. Komitet jest przekonany, że wspólne komitety konsultacyjne (WKK) społeczeństwa obywatelskiego powinny postarać się wypełnić nisze, które nie są zajęte przez inne organy w negocjacjach, i skupić się na kilku wybranych obszarach. W tym kontekście EKES apeluje o lepszą wymianę informacji między WKK a Komisją, Radą i Parlamentem Europejskim. Komitet wzywa także do wzmocnienia roli WKK⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 31.

⁽⁵⁾ <http://shtetiweb.org/berlin-process/>.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 31.

2.8. Korupcja, wpływ zorganizowanej przestępczości, ogólna niemoc instytucji państwowych i osłabienie rządów prawa, dwustronne spory oraz dyskryminacja grup mniejszościowych również stanowią poważne i utrzymujące się problemy zarówno dla uczestnictwa, jak i integracji.

2.9. Kryteria kopenhaskie to zasady określające, czy dany kraj kwalifikuje się do przystąpienia do Unii Europejskiej⁽⁷⁾. Zgodnie z kryteriami od państwa wymaga się, aby jego instytucje gwarantowały demokratyczne rządy i praworządność, by państwo przestrzegało praw człowieka, posiadało funkcjonującą gospodarkę rynkową oraz akceptowało zobowiązania i misję UE.

2.10. Wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich nie mogą przystąpić do UE w tym samym czasie. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Serbia i Czarnogóra są obecnie liderami procesu integracji. Wyraża również nadzieję, że była jugosłowiańska republika Macedonii i Albania rozpoczną negocjacje z UE możliwie jak najszybciej. Wyraża również satysfakcję w związku z tym, że Bośnia i Hercegowina złożyły odpowiedzi na kwestionariusz Komisji oraz że Komisja rozważa obecnie możliwość przyznania jej statusu kraju kandydującego.

2.11. Kraje Bałkanów Zachodnich wciąż odczuwają skutki wojen, nienawiści etnicznej, irredentystycznych projektów oraz zamrożonych konfliktów, które mogą ponownie wybuchnąć. Należy zdecydowanie zachęcać do rozwiązania najbardziej palących kwestii dwustronnych przed przystąpieniem tych krajów do UE, jednak naleganie na rozwiązanie wszystkich nierozstrzygniętych jeszcze kwestii może opóźnić ten proces.

2.12. EKES jest również zdania, że społeczeństwo obywatelskie może odegrać ważną rolę poprzez jednoczenie młodszych pokoleń z różnych krajów i zainicjowanie dialogu publicznego na temat szeregu kwestii, które mają zasadnicze znaczenie dla regionu. Rozwój gospodarczy, poprawa warunków życia, zatrudnienie i zabezpieczenie społeczne sprzyjają pokojowemu współżyciu w regionie.

2.13. Wszystkie kraje w regionie powinny utworzyć krajowe rady ds. integracji europejskiej, które w systematyczny sposób zapewniałyby kontakty między władzami politycznymi wysokiego szczebla a kluczowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego z myślą o zwiększeniu przejrzystości procesu integracji z UE i szerszym upowszechnieniu wiedzy o nim⁽⁸⁾.

2.14. EKES już wcześniej określił rolę społeczeństwa obywatelskiego w procesie akcesyjnym i w sposób bardzo wyraźny wskazał, że zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w proces akcesyjny obejmuje: 1) bezpośredni udział w rzeczywistych negocjacjach (tj. przegląd zgodności prawa krajowego z prawem unijnym, przygotowywanie stanowisk krajowych, nadzór nad postępem prac); 2) dialog społeczny i obywatelski związany z kształtowaniem polityki i harmonizacją przepisów z dorobkiem prawnym UE; 3) uczestnictwo w programowaniu funduszy przedakcesyjnych; 4) niezależne monitorowanie postępów i społecznych skutków procesów reform. Wypełnianie tych zadań wymaga odpowiedniego wsparcia finansowego ze strony rządów krajowych i unijnych funduszy przedakcesyjnych⁽⁹⁾.

2.15. EKES odnotowuje spadek zainteresowania Unii Europejskiej szybką i skuteczną integracją krajów Bałkanów Zachodnich z UE ze względu na inne priorytety polityczne oraz brak europejskiej strategii rozszerzenia, a także z powodu różnego podejścia politycznego państw członkowskich. W ostatnich latach rośnie eurosceptycyzm w krajach Bałkanów Zachodnich z powodu zawiedzionych nadziei. Doprowadziło to do osłabienia wpływu kryteriów akcesyjnych i spowolnienia reform. W szczególności daje się to odczuć w kontekście zapewnienia praworządności, wolności mediów i zapobiegania korupcji.

2.16. Kraje Bałkanów Zachodnich reformują się, ale w bardzo różnym tempie. Należy podjąć o wiele większe wysiłki, aby walczyć z szerzącą się korupcją, przestępczością zorganizowaną i praniem pieniędzy. Niezawisłość wymiaru sprawiedliwości ma również kluczowe znaczenie dla zdrowej demokracji.

2.17. EKES uważa, że konieczne jest wzmocnienie walki z terroryzmem w krajach Bałkanów Zachodnich i zdecydowanie popiera inicjatywę dotyczącą zwalczania terroryzmu na Bałkanach Zachodnich⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 31.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 31.

⁽¹⁰⁾ <http://wbcti.wb-iisg.com/>, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ipa_ii_2016_039-858.13_mc_pcve.pdf.

2.18. Komitet sądzi, że należy poszerzyć współpracę między krajami Bałkanów Zachodnich a UE i jej odnośnymi agencjami (np. Europolem) w celu przyspieszenia procesu rozszerzenia. Jest to szczególnie ważne w takich obszarach jak bezpieczeństwo i migracja.

3. Stabilność gospodarcza i dobrobyt

3.1. Gospodarki Bałkanów Zachodnich cały czas się rozwijają, a wzrost realnego PKB w regionie powinien osiągnąć 2,6 % w 2017 r. Wzrost ten powinien zwiększyć się do 3,0 % w 2018 r., gdyż będzie napędzany przez prywatne spożycie i inwestycje, jak również przez stopniowe ożywienie kredytów, przekazów pieniężnych i dużych projektów infrastrukturalnych. W porównaniu z sytuacją z 1995 r. poziom życia znacznie wzrósł we wszystkich sześciu państwach Bałkanów Zachodnich. Mimo to wszystkie sześć państw nadal zalicza się do najbiedniejszych w Europie. Co więcej, konwergencja gospodarcza państw Bałkanów Zachodnich straciła dynamikę po kryzysie i pozostaje w tyle za konwergencją nowych państw członkowskich Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej.

3.2. Proces konwergencji gospodarczej w krajach Bałkanów Zachodnich jest bardzo długi. W związku z tym należy koniecznie ustanowić warunki, które umożliwią bądź przyspieszą inwestycje zagraniczne, a także wprowadzić odpowiednie reformy gospodarcze, zwiększyć konkurencyjność i stworzyć wysokiej jakości miejsca pracy.

3.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje postępy poczynione w obszarze integracji gospodarczej na Bałkanach Zachodnich. Przywódcy regionu zobowiązali się do pogłębienia więzi i wspólnej pracy na rzecz przystąpienia do Unii Europejskiej. Apeluje o większe zaangażowanie ze strony partnerów społecznych i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu programów reform gospodarczych oraz wspólnych wniosków wraz z zaleceniami dla poszczególnych krajów w regionie ⁽¹⁾.

3.4. EKES jest przekonany, że kraje kandydujące potrzebują silniejszych zachęt do reform. W szczególności konieczne jest stymulowanie ściślejszej współpracy regionalnej w celu ułatwienia spełnienia kryteriów członkostwa w UE.

3.5. EKES uważa za konieczne wykorzystanie wpływów z bezpośrednich inwestycji zagranicznych w sektorach wytwórczych poprzez wsparcie lokalnych łańcuchów dostaw oraz polepszenie umiejętności i zdolności technologicznych MŚP.

3.6. Energia i transport powinny być czynnikiem rozwoju i wzajemnych połączeń w regionie. Dzięki temu obywatele krajów Bałkanów Zachodnich mieliby jasne rozeznanie na temat społecznych, gospodarczych i środowiskowych korzyści wynikających z przystąpienia do UE. Na przykład efektywność energetyczna oraz oszczędność energii są czynnikami pobudzającymi działalność przedsiębiorstw i przyczyniającymi się do tworzenia zarówno ekologicznych, jak i tradycyjnych miejsc pracy.

3.7. Komitet popiera Traktat o Wspólnocie Transportowej podpisany przez UE i kraje Bałkanów Zachodnich w dniu 12 lipca 2017 r. i zachęca strony do jego dalszego rozwijania. W związku z tym Komisja Europejska, Europejski Bank Inwestycyjny i kraje Bałkanów Zachodnich powinny koncentrować swoje inwestycje na połączeniu sieci bazowej TEN-T UE z infrastrukturą Bałkanów Zachodnich. Konieczny jest zatem wspólny program obejmujący wskazanie dostępnych środków i określenie wspólnego harmonogramu działań.

3.8. Poprawa infrastruktury zmniejszy koszty transportu i energii oraz ułatwi duże inwestycje na tym obszarze. Ponadto promowanie cyfrowej modernizacji Bałkanów Zachodnich przyczyni się do rozwoju biznesu, większej wydajności oraz poprawy jakości życia.

3.9. Komitet jest również zdania, że inwestycje w aspekty uzupełniające tradycyjną politykę gospodarczą (gospodarka o obiegu zamkniętym, gospodarka społeczna, włączenie celów zrównoważonego rozwoju) mogą zapewnić ogólny wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

3.10. EKES zauważa, że we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich państwo nadal odgrywa zbyt dużą rolę, a sektor prywatny jest mniejszy niż w przypadku siedmiu małych gospodarek przejściowych Europy ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Deklaracja końcowa 6. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich.

⁽²⁾ Grupa Banku Światowego, *The Western Balkans: Revving up the Engines of Growth and Prosperity 2017* [Bałkany Zachodnie: przyspieszanie motorów wzrostu i dobrobytu], 2017.

3.11. Komitet jest zdania, że państwo powinno stać się bardziej efektywnym i niezawodnym dostawcą usług publicznych i zapewniać sprzyjające warunki dla prywatnych przedsiębiorstw.

3.12. EKES uważa, że małe i średnie przedsiębiorstwa, których jest najwięcej, mogą stać się motorem wzrostu gospodarczego we wszystkich sześciu krajach Bałkanów Zachodnich. Aby to osiągnąć, niezbędne jest zmniejszenie biurokracji, bardziej przejrzysta administracja publiczna, zwalczanie korupcji i w pełni niezależne sądownictwo.

3.13. Komitet popiera wnioski 6. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich i wyraża głębokie zaniepokojenie w związku z coraz bardziej ograniczoną przestrzenią dla społeczeństwa obywatelskiego w coraz większej liczbie krajów na Bałkanach Zachodnich. Odnotowuje, że UE i państwa członkowskie zobowiązały się sprzyjać tworzeniu przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększać wsparcie na rzecz budowania zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby wzmocnić ich pozycję w procesie rozwoju, a także promować dialog polityczny, społeczny i gospodarczy.

3.14. Komitet zwraca uwagę na to, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego muszą zostać faktycznie włączone w proces reform gospodarczych, społecznych, publicznych i legislacyjnych we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich. Konieczne jest wzmocnienie ich zdolności dzięki pomocy technicznej i finansowej, łatwiejszemu dostępowi do europejskich źródeł finansowania oraz szybkim informacjom na temat procesu akcesyjnego.

4. Stabilność społeczna – bezrobocie – emigracja

4.1. Od czasu kryzysu gospodarczego wzrost dochodów, a zwłaszcza konwergencja społeczna między biedniejszymi i bogatszymi krajami w UE, uległy spowolnieniu, a w niektórych przypadkach nawet odwróceniu. Osłabia to własne ambicje UE i kwestionuje jej atrakcyjność w oczach przyszłych członków. Wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich borykają się z ubóstwem, wysokim bezrobociem, gospodarką nieformalną, niskimi płacami, korupcją, nadużyciami władzy, emigracją wykwalifikowanych pracowników, dyskryminacją mniejszości i drenażem mózgow.

4.2. Chociaż kraje Bałkanów Zachodnich wykazują konwergencję w stosunku do poziomów UE-28, odbywa się to raczej w powolnym tempie i pozostają one w tyle za regionem UE. Dane pokazują, że osiągnięcie pełnej konwergencji z unijnymi standardami życia może potrwać nawet 40 lat.

4.3. Nie osiągnięto konwergencji płac wśród krajów Bałkanów Zachodnich. W niektórych krajach dysproporcje płacowe w stosunku do UE nawet wzrosły, wpływając na bezpieczeństwo ekonomiczne i społeczne obywateli w krajach Bałkanów Zachodnich. W większości krajów Bałkanów Zachodnich płace realne nie wzrosły od czasu kryzysu. Chociaż ustawowe płace minimalne istnieją we wszystkich państwach Bałkanów Zachodnich, w wielu przypadkach nie pokrywają one minimum socjalnego dla rodzin.

4.4. EKES zauważa też, że w wyniku wysokiego bezrobocia migracja pracowników ze wszystkich sześciu krajów Bałkanów Zachodnich nadal stanowi dominującą kwestię. Szacuje się, że jedna czwarta ludności we wszystkich sześciu państwach Bałkanów Zachodnich przeprowadziła się za granicę. Nawet jeśli przekazy pieniężne dokonywane przez pracowników migrujących stanowią ważne źródło dochodów i wnoszą wkład w gospodarkę krajową w perspektywie krótkoterminowej, masowa migracja i utrata ludności mają poważne konsekwencje długofalowe dla potencjalnego rozwoju gospodarczego tych krajów⁽¹³⁾.

4.5. Skutki spadku poziomu zatrudnienia najbardziej odczuli młodzi ludzie o niskich umiejętnościach zawodowych i kobiety w całym regionie Bałkanów Zachodnich, z wyjątkiem Czarnogóry. Istotne jest również to, że w 2015 r. ponad 70 % bezrobotnych we wszystkich sześciu krajach Bałkanów Zachodnich pozostawało bez pracy średnio przez ponad rok⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ „Bezrobocie w regionie Bałkanów Zachodnich jest znacznie wyższe niż średnia w UE-28, przy czym w ostatnich latach odnotowano pewną poprawę. Z powodu utrzymującego się wysokiego bezrobocia cierpią przede wszystkim Bośnia i Hercegowina, była jugosłowiańska republika Macedonii i Czarnogóra, lecz nawet bieżąca stopa bezrobocia w Serbii wynosząca 13,5 %, stanowiąca najlepszy wynik w całym w regionie po ostatnich postępach, jest o wiele za wysoka w porównaniu z państwami członkowskimi UE. Pomimo szokująco wysokiego bezrobocia w regionie, w okresie 12 miesięcy do czerwca 2017 r. utworzono tam około 230 000 miejsc pracy (wzrost o 3,8 %), z czego ponad połowę w sektorze prywatnym. W rezultacie zatrudnienie (pod względem liczby miejsc pracy, ale nie przepracowanych godzin) powróciło do poziomu sprzed 2008 r. we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich z wyjątkiem Bośni i Hercegowiny, Grupa Banku Światowego, Western Balkans Regular Economic Report [Regularne sprawozdanie gospodarcze dotyczące Bałkanów Zachodnich] nr 12, jesień 2017 r.

⁽¹⁴⁾ Grupa Banku Światowego, Western Balkans Labor Market Trends 2017 [Tendencje na rynkach pracy w krajach Bałkanów Zachodnich 2017].

4.6. EKES jest przekonany, że UE i kraje Bałkanów Zachodnich powinny zwracać większą uwagę na jakość życia i zabezpieczenie społeczne obywateli tego regionu. Sugeruje rozważenie możliwości stosowania zasad Europejskiego filaru praw socjalnych przy ocenie spełnienia warunków członkostwa w UE. Komisja mogłaby również opracować specjalne programy, które umożliwiłyby krajom Bałkanów Zachodnich szybsze osiągnięcie konwergencji społecznej.

4.7. EKES wyraża również oczekiwanie, że w celu wzmocnienia rynku pracy i spowolnienia emigracji konieczne jest dalsze wzmocnienie konkurencyjności i reform strukturalnych we wszystkich sześciu krajach Bałkanów Zachodnich. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny być rzeczywiście konsultowane przy opracowywaniu reform strukturalnych⁽¹⁵⁾.

4.8. EKES podkreśla, że tendencje na rynku pracy w tym regionie wskazują na wysoki wskaźnik bierności zawodowej kobiet i wzywa w związku z tym rządy do udzielenia wsparcia w celu osiągnięcia wyższego poziomu zatrudnienia kobiet. Zachęca również Komisję, by włączyła kwestię równości płci do głównych priorytetów negocjacji akcesyjnych z krajami Bałkanów Zachodnich.

4.9. Komitet jest przekonany, że poszanowanie praw mniejszości i ich kultury ma podstawowe znaczenie dla rozwoju demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich.

4.10. EKES uważa, że rola edukacji we wszystkich krajach Bałkanów Zachodnich, w tym kwestia równego dostępu do systemów edukacyjnych, ma kluczowe znaczenie dla promowania europejskich wartości, zwiększenia tolerancji wobec mniejszości, zwalczania przesądów i wzmocnienia spójności społecznej.

4.11. Komitet jest również zdania, że program na rzecz spójności społecznej musi zaradzić niedoborom kwalifikacji i niedopasowaniu umiejętności poprzez poprawę efektywności i skuteczności systemów edukacji. Zwiększenie wsparcia finansowego dla programów kształcenia zawodowego pomogłoby zaradzić niedopasowaniu umiejętności na rynku pracy i obniżyć wysoki poziom bezrobocia.

4.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywy ze strony państwowych instytucji oświatowych i kulturalnych, środowisk akademickich lub organizacji społeczeństwa obywatelskiego dotyczących pojednania, stosunków dobrosąsiedzkich i krytycznego podejścia do przeszłości.

Bruksela, dnia 19 kwietnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁵⁾ Jak zostało to wskazane w opinii EKES-u w sprawie strategii rozszerzenia UE (Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 31) i w deklaracji końcowej z 6. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich zorganizowanego przez EKES, które odbyło się w Sarajewie w dniach 10–11 lipca 2017 r.